

ד. אין מערבים חלבי הקרבנות זה עם זה (אפילו הם זהים. כ"מ בסוגיא וכן כתב הראב"ד בפירושו לתו"כ ריש ויקרא, יז), אלא כל קרבן וקרבן מקטירים אמוריו בפני עצמם (והקטירו). והוא הדין לסולת והשמן של מנחת הנסכים שעולים על המזבח.

נתערבו האימורים, יקטירם הכל כאחד (רמב"ם תמידין ומוספין י, טז).

נתערבו הנסכים הסלת והשמן של שתי מנחות; אם הן מנחות שבלילתן שוה, כגון פרים ואילים, או כבשים וכבשים, אפילו של ציבור עם יחיד או של היום עם אמש – ייקרבו.

כן הדין אפילו נתערבו קודם הבלילה (כ"מ בסוגיא וכן הוכיח בחו"א; חו"ב ז, ח).

ואם בלילתן שונה זו מזו כגון פרים וכבשים, אם כבר נבללה כל מנחה בעצמה – ייקרבו [כדעת חכמים ודלא כר' יהודה לעיל כג (רש"י ותוס')]. לא נבללו בפני עצמן – פסולות.

נסכי היין, הואיל ואינם נקטרים אינם בכלל האיסור. ואף על פי כן לכתחילה אסור לערבם, שמא יערב את הסולת והשמן. ואם כבר הוקטרו הסולת והשמן או שנתערבו זה בזה (באופן שלא נפסלו) – מותר לערב היין אף לכתחילה.

לדעת הרמב"ם, בתערובת כבשים עם אילים או עם פרים, הואיל ואין בלילותיהן שוות אין מערבין היין לעולם (ע' חדושים ובאורים ז, ט).

ה. מנחת כבש הבא עם העומר – סולת שני עשורונים. אבל היין אינו כפול אלא רביעית ההין כשאר קרבנות הכבשים – כמפורש בתורה. וכן השמן רביעית ההין ואינו כפול (כתיב ונסכה) – של המנחה, כלומר שמן] וקרינן ונסכו – של כבש, יין).

הרמב"ם (מעה"ק ב, ה ובהקדמתו למנחות) כתב שלישית ההין שמן. והשיגו הראב"ד. ובכס"מ הגיה ותיקן בלשון הרמב"ם. ואולם יש שקיימו דבריו ויישבוהו מסוגיתנו (ע' בהרחבה בשו"ת אחיעזר ח"ד ע).

ו. אמר רבי יוחנן: אשם מצורע ששחטו שלא לשמה (והוא הדין כשלא ניתן מדמו על בהונות המצורע) – טעון נסכים ככל אשם מצורע, שאם אי אתה אומר כן – פסלתו.

לאביי, הוא הדין בשאר קרבנות; כבש הבא עם העומר שנעשה שלא לשמה – מנחתו כפולה; קרבן התמיד – טעון שני גזרי עצים [תמיד של שחר בכהן אחד, ושל בין הערבים בשני כהנים]. ולר' אבא (הראשונים גרסו: רבא) רק באשם הדין כן, לפי שאין אשם בא נדבה, אבל הקרבנות האחרים – הרי הם נעשים עולת נדבה וקרבנים כשאר נדבות.

הקרבנות הבאים עם לחם שנעשו שלא לשמן, אפילו לאביי אין הלחם קרב, שאינו מגוף הזבח כנסכים (תוס').

דף צ

קנה. א. המדות שבמקדש, האם היו נגדשות במדידה אם לאו?

ב. האם בירוצי המדות נתקדשו, בלח וביבש?

ג. האם כלי שרת מקדשים שלא לדעת?

ד. מהו 'מותר נסכים' ומה דינו?

א. כאמור לעיל (פז) לדברי רבי מאיר, וכן סתם מתניתין, היתה מדה אחת של עשרון שבה נמדדו כל המנחות בגודש – כלומר, הכלי עם גודשו היה מכיל את מדת העשרון. ועוד היה עשרון אחר (וגם חצי-עשרון) שנמדדו בו למנחת כהן גדול, וגודשו בתוכו – כלומר העשרון נמדד כאשר המדה מחזיקה ללא גודש. לדברי חכמים היתה מדת עשרון אחת (ומדת חצי עשרון) שנמדד בו במחיקה ולא בגודש. הרמב"ם (כלי המקדש א, טז) פסק הלכה כחכמים שלא היה שם אלא עשרון אחד [נמשמע מכאן (ומובחים קיב. צז)]. שאין אומרים הלכה כסתם משנה הבאה לאחר מחלוקת, כאשר פרושו בגמרא שהמשנה אתיא כתנא אחר. עפ"י יד מלאכי תלג. וע' כס"מ ברכות ח, י מכירה כז, י. וצ"ע, אלא שסתם ולא פירש שהיה נמדד במחיקה (העיר על כך המשנה-למלך).

ב. בירוצי המדות (= העודפים המשתפכים מהכלי. רש"י) של כלי הלח – קודש, ושל יבש – חול. ונחלקו תנאים בטעמו של דבר; –

לתנא קמא, מדות הלח נמשחו אף מבחוץ, לכך מקדשים את בירוציהן. ואילו מדות היבש לא נמשחו אלא מבפנים – לכך בירוציהם חול. (לעיל נז: נחלקו תנאים בדבר, האם מדות הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ אם לאו). לדברי רבי עקיבא, מדות היבש לא נמשחו כלל (וכן סובר רבי יונתן לעיל נז: אלא שלדבריו מדות הלח נמשחו רק מבפנים) וגם מה שבתוכם לא קודש אלא מכה קדושת-פה, לפיכך אין בירוציהם קדש (שלא מקדש אלא את הצריך לו, אבל היוצא חול הוא. רש"י).

רבי יוסי אמר שהסיבה לכך שמדות הלח בירוציהן קדש, משום שהלח נעקר מבפנים החוצה, בניגוד ליבש שמעולם לא היה בפנים. רב דימי פירש בשם רב שהלח שנכנס נתקדש שלא מדעת, לפיכך אעפ"י שיצא ואין כוונת האדם לקדשו, נתקדש. ורבינא פירש שבאמת לא נתקדשו הבירוצים אלא מגזרה דרבנן שלא יאמרו מוציאים מכלי שרת לחול.

א. הלכה כתנא קמא, שבירוצי הלח מתקדשים מן התורה מפני שכלי הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ, אבל כלי היבש שנמשחו מבפנים – בירוציהם חול (רמב"ם כלי המקדש א, יט. וע' זבח תודה ושאר מפרשים).

ב. כמובא למעלה (פז-פח), לדברי רבי יוחנן לדעת רבי מאיר בירוצי המדות לא נתקדשו, ולרבי יהודה נתקדשו. גם בזבחים (פח) אמרו אפשרות אחת לתלות שאלה זו במחלוקת תנאים אחרת.

ג. מדת חצי עשרון שבה היו חולקים את מנחת החביתין, לדברי הכל נתקדשה, מפני שכלי זה מסור לכהנים בלבד ואין חשש שיוציאוהו מהעזרה (עפ"י רש"י להלן צו. ולעיל נ:).

ג. נחלקו אמוראים האם כלי שרת מקדשים אף שלא מדעת (כן מסר רב דימי בר שישנא בשם רב), אם לאו (כן דחה רבינא. ונחלקו בכך החכמים במקום אחר. ע' לעיל וז' וזבחים פז ועוד). הלכה כרבינא שאין מקדשים אלא מדעת (רמב"ם פסוה"מ ג, כ).

ד. 'מותר נסכים'; רבי חייא בר יוסף פירש: בירוצי מידות. ורבי יוחנן פירש: כגון המקבל עליו לספק להקדש סלתות לפי שער מסוים (וקיבל מעות מן ההקדש. רש"י ותוס'), ואח"כ הוקר השער או הוזל – לעולם יד הקדש על העליונה, ואותו עודף הנשאר להקדש הוא מותר הנסכים. (ותנינן כתרומתו. ואפשר שאין כאן מחלוקת כלל. מפרשים).

דין המותר, שנינו – לקיץ המזבח (כדברי רבי חנינא סגן הכהנים). ובברייתא אמרו שאם יש זבח אחר מזומן – יקריבו עמו. ואם לאו – יקייצו בהם המזבח.

אמרו בברייתא שבירוצי המדות נפסלים בלינה. וזה כמאן דאמר בירוצי המדות נתקדשו (תוס' פח. ד"ה ומאן).

יש אומרים שאין נפסלים בלינה אלא אם היה שם זבח אחר ולא קרבו עמו (עפ"י כס"מ ומל"מ).
ואין משמע כן מרש"י.
יש מי שכתב שלהלכה אינם נפסלים בלינה (מאירי שקלים ד, ב).
[לדברי רבי עקיבא, מותר נסכים עושים מהם כלי שרת, וכן מזבח הזהב ולבונה (הגר"א מוחק 'לבונה').
כתובות קו:].

דפים צ – צא

קנו. א. אלו קרבנות טעונים נסכים ואלו אינם טעונים?
ב. מהם הדרשות והלימודים שנלמדו בסוגיא מן המקראות שבפרשת נסכים?
ג. כיצד נחלקים מיני הצאן השונים, ומה דינם לענין נסכים?
א. עולת בהמה, בין עולת נדבה בין חובה כגון עולת ראייה ועולת הנזיר, וכן אילו של אהרן ועולת יולדת – טעונים נסכים.
וכן כל השלמים [בכלל זה שלמי חגיגה ואיל נזיר. וכן כבשי עצרת (עתוס). עוד על מקור הדבר ע' קרן אורה, מש"ח שלח טו, ג] טעונים נסכים. וכן קרבן תודה. וכן הקורא בטעות לבהמה האחת – עשרה 'עשירי' למעשר בהמה – דינה כשלמים לענין נסכים.
וכן כל קרבן שאינו מחויב ועומד – טעון נסכים, כגון ולדות קדשים ותמורתן, ועולה הבאה מן המותרות ('קין המזבח') ואשם שניתק לרעה (שהקריבוהו כעולה), וכל הובחים שנובחו שלא לשמן.
ואלו שאינם טעונים; חטאת והאשם, הבכור המעשר והפסח. וכן המנחות והעופות.
יוצאים מן הכלל חטאת ואשם המצורע שטעונים נסכים.
אשם תלוי למאן דאמר בא בנדבה, דנו האחרונים האם טעון נסכים אם לאו (ע' שער המלך פסו"מ ו, יח; בכור שור. וע"ע ביד דוד).

אין חילוק בין קרבנות יחיד לקרבנות ציבור.

ב. וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל ארץ מושבתיכם אשר אני נתן לכם.
ועשיתם אשה לה' עלה או זבח, לפלא נדר או בנדבה או במעדיכם, לעשות ריח ניחח לה', מן הבקר או מן הצאן –
ועשיתם אשה לה' עלה או זבח, לפלא נדר או בנדבה או במעדיכם, לעשות ריח ניחח לה', מן הבקר או מן הצאן – כלל ופרט וכלל; מה הפרט מפורש דבר שאינו בא על חטא – טעון נסכים, אף כל קרבן שאינו בא על חטא. יצאו חטאת ואשם. הוסיף הכתוב עלה לצמצם יותר ולדרוש כעין הפרט המפורש שאינו מחויב ועומד, אף כל שאינו מחויב ועומד. יצאו בכור ומעשר ופסח.
זבח – לרבות שלמים. וכן רבי יונתן למד מכאן שעופות אינם טעונים נסכים.
צ"ע למסקנא דדרשינן בכלל ופרט וכלל, למה הוצרך 'זבח' לשלמים כפי הנאמר בברייתא. ושמא בא למעט עופות [לר' יונתן] ומנחות. ועוד נראה פשוט דאי לא 'זבח' הוה אמינא לדרוש בכלל ופרט וכלל – מה הפרט מפורש שהוא כליל (הרי"ד ויזר שליט"א).
או זבח – לרבות תודה שאעפ"י שבאה עם ארבעת מיני לחם, טעונה בנוסף לכך נסכים.